

Krystyna Strumiłło*

ARCHITEKTURA – PIĘKNA CZY ORYGINALNA?

ARCHITECTURE – BEAUTIFUL OR ORIGINAL?

Architecture belongs to the realm of everyday life. The question if architecture should be beautiful or original is substantiated. The language of modern architecture suggest natural metaphors. Architectural form has been related an external problem.

As well as aesthetic, beauty and originality are important, but we can't forget about fundamental aspects-functional area. In the other words , the principle that form follows function might be restared.

Nasze widzenie świata uwarunkowane jest przez miejsce, jakie zajmujemy w czasie i przestrzeni, a nie przez naszą osobowość, jak chcielibyśmy wierzyć.

Lawrence Durrell

W odniesieniu do architektury, dominującego składnika środowiska życia człowieka, konieczność dokonywania ocen dotyczy każdego jej użytkownika i odbiorcy, prawie każdego człowieka.

W ocenie obiektu częstym kryterium jest aspekt estetyczny. Zakres treściowy tych ocen jest bardzo szeroki, a tematyka ocen z punktu widzenia ich celów bardzo zróżnicowana i treściowo selektywna. Wielokrotnie dotyczy to odwoływania się do intuicji, do wyczucia harmonii i piękna. Rezultatem tego są wybitne realizacje.

Kryterium estetyczne jest w przypadku architektury próbą poszukiwania najwłaściwszego wyboru. To przecież Kant sugerował, że poczucie piękna jest wyraźną autonomiczną cechą ludzkiego umysłu a każdy jednak umysł jest subiektywny. Prawdą jest, że jeden budynek podoba nam się bardziej niż inny, choć zdarza się, że inni tego nie podzielają. Historia stylów pokazuje, jak bardzo świat piękna zabarwiony jest subiektywnym sposobem widzenia, każda epoka miała własną receptę na piękno.

Witruwiusz w swoim dziele o architekturze pisał, że wartość piękna zostanie osiągnięta w budowlu po-

przez symetrię i odpowiedni stosunek elementów – wysokości i szerokości. Uważał, że podobnie jest w rzeźbie, malarstwie i przyrodzie; tę teorię popierali m.in. Leonardo da Vinci, Michał Anioł, św. Augustyn (*Umiar, kształt i ład*), Albrecht Dürer, Nicolas Poussin.

Immanuel Kant uważał, iż tylko uczucia człowieka, jego wrażliwość estetyczna potrafią dostrzec piękno. Zatem piękno nie zależy od przedmiotów, ale od naszej możliwości jego dostrzegania. Kant stwierdzał, że piękne jest to, co podoba się powszechnie, bezinteresownie i bezpośrednio. I ta definicja pasuje najbardziej do ostatnich czasów, w których powstają dzieła wzorowane częstokroć na przyrodzie czy dekonstruktywistyczne.

Architekt Roger K. Lewis napisał esej o masowym odchodzeniu od kąta prostego. Przykładami mogą być prace Gehrego, Koolhaasa, Hadida. Nie jest to konieczność związana z dopasowaniem się do działki, lecz wola architekta.

Obecnie uważa się, że wzory piękna nie są stałe, pozostają swoiste dla kręgów kulturowych oraz okresu w jakim powstały. Dzieje się tak m.in. dlatego, iż częstokroć artyści starali się dać własną definicję piękna, niezależną od wcześniejszych kanonów. Tym samym piękno widziane przez artystę postrzegane jest jako subiektywne i zależne od gustu czy upodobań.

Niektórzy twórcy chcą zachwycać oryginalnością, która budzi wiele zdziwienia, jednak niekoniecznie pojmowana jest w zakresie piękna.

* Strumiłło Krystyna, dr inż. arch., Politechnika Łódzka, Instytut Architektury i Urbanistyki.

Niejednokrotnie oryginalność formy i okoliczności kojarzące jej istnienie tylko z danym miejscem przypisuje jej rangę architektury znaku (symbolu). I tak na przykład opera w Sydney stała się symbolem nie tylko miasta, ale i Australii, posiadając zarówno walory dzieła sztuki, ale jak i na tamte czasy kiedy powstawała walory formy odkrywczej.

Słyszając nazwę miasta Bilbao w Hiszpanii na pewno pomyślimy o Muzeum Guggenheima, budowli o rzeźbiarsko opracowanym, srebrzystym dachu, który jest najbardziej widocznym elementem obiektu. Już rok po otwarciu Muzeum dowiodło, iż tak spektakularny gmach potrafi ożywić życie tego europejskiego miasta oraz stać się pewnego rodzaju magnesem przyciągającym rzesze turystów z całego świata.

W pejzażu innego miasta – Chicago dominuje spektakularna budowla muszli koncertowej, tzw. Pawilon Jaya Pritzкера. Nie trzeba być specjalistą od współczesnej architektury, żeby rozpoznać w niej dzieło Franka Gehry'ego. Z daleka już, nawet z ulic Washington czy Monroe, widać charakterystyczne dla stylu twórcy Muzeum Guggenheima w Bilbao „wstażki” z lśniącego metalu. Układają się one tu w kształt monumentalnej wiązanki. Skojarzenie z fantastyczną rybą z połyskującymi łuskami (tym bardziej, że jezioro jest w pobliżu) również wydaje się prawdziwe. Złóśliwi mówią, że przypomina to im eksplodującą puszkę z wodą sodową. Z chłodem metalu kontrastuje drewniany wystrój wnętrza muszli. Scena jest wyjątkowo szeroka i dobrze widoczna nawet z oddalonych siedzisk na trawniku.

BIBLIOGRAFIA

U. Eco, *Pejzaż semiotyczny*, PIW, Warszawa 1972.
 V. Gregotti, *Inside Architecture*, MIT Press, 1996.
 R. Ingarden, *O budowie obrazu*, [w:] *Studia z estetyki*, tom II, Warszawa 1966.
 P. Jodido, *Nowe formy-Architektura lat dziewięćdziesiątych XX wieku*, Warszawa 1998.

Nie wiadomo czy stosowana przez Gehry'ego ekspresyjna manipulacja bryłami architektonicznymi naprawdę odmieni oblicze architektury współczesnej czy też jak sam powiedział zapewni młodszemu architektom większą swobodę przy tworzeniu nowych form.

U. Eco podkreśla wartość „komunikatów niejasnych” jako wysoce informatywnych, ponieważ skłaniają człowieka do licznych wyborów interpretacyjnych. Środowisko przestrzenne, które byłoby zbyt precyzyjne i jednoznaczne hamowało by tę możliwość interpretacji.

Pytanie czy architektura powinna być piękna, czy oryginalna wydaje się bardzo zasadne. Piękno zachwyca, oryginalność zastanawia i zadziwia, wszystko to sprawia, że człowiek nie jest wobec takiej architektury obojętny. Więc może warto tworzyć rzeczy zauważalne nie zapominając o wartościach, które każdy obiekt powinien posiadać: funkcjonalność oraz właściwe wpisanie się architektury w miejsce. Idealnym byłoby połączenie tych cech.

Jedno jest pewne, iż inne jest spojrzenie na architekturę przeciętnego obserwatora i profesjonalisty, a koncepcja piękna zmienia się wraz z naszą psychiką kształtowaną przez cywilizację. Architektura potrzebuje piękna. Jednak sama wartość płynąca wyłącznie z piękna czy z oryginalności nie wystarcza. Aby ocenić pełną wartość dzieła należałoby je poddać analizie pod względem spełnienia kryteriów funkcjonalności. Ważne jest czy dany układ zapewni odbiorcy właściwą wygodę użytkowania obiektu.

I. Kant, *Krytyka władzy sądenia*, Warszawa 1986.
 W. Tatarkiewicz, *Dzieje sześciu pojęć*, 1988.
 W. Tatarkiewicz, *O filozofii i sztuce*, Warszawa 1986.
 M. Witruwiusz, *De architectura libri decem*, oryginał z I w.p.n.e., wyd. drukiem w Rzymie ok 1486; tłum. polskie: K. Kumaniecki, *O architekturze ksiąg dziesięć*, PWN, Warszawa 1956.

